

Олег ТОПУЗОВ

Теоретико-методические основы личностно ориентированного обучения предметам природо-ведческого цикла

В статье акцентируется внимание на необходимости оптимизировать внедрение требований принципа гуманизации в образовательно-воспитательный процесс в целом и обучение географии на основе личностно ориентированного подхода в частности. Обосновываются теоретико-методические принципы личностно ориентированного подхода к организации учебно-воспитательного процесса при изучении предметов природо-ведческого цикла.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, личность, обучение предметам природо-ведческого цикла.

Oleg TOPUZOV

Theoretical and methodological foundations of individual-oriented learning the subjects of natural cycle

The article emphasizes the need to optimize the implementation of the requirements of the principle of humanization in education and training process in general and teaching of geography on the basis of individual-oriented approach in particular. Justified by theoretical and methodological foundations of individual-oriented approach to organizing the educational process at the time of the study the subjects of natural cycle.

Keywords: individual-oriented approach, personality, learning the subjects of natural cycle.

Стандарти фахової підготовки у системі вищої освіти України: напрями вдосконалення

Світлана СТРИЛЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

Модернізація системи вищої освіти України – один із пріоритетних напрямів розвитку нашого суспільства. Фахова підготовка в галузі вищої освіти має здійснюватися відповідно до національних потреб і тенденцій євроінтеграції. З огляду на це, спробуємо описати актуальні зміни в системі освітніх стандартів вищої школи.

Мета нашого дослідження – висвітлити своєрідність гуманістично спрямованих освітніх стандартів нового покоління в Україні та окреслити проблеми в системі освітніх стандартів вищої школи, простежити загальну відповідність інновацій особливостям національної системи освіти.

Проблема відбору, структуризації змісту освітніх стандартів посідає одне з центральних місць у сучасній педагогіці, тому привертає до себе увагу широкого кола дослідників. Усе частіше вона вивчається з соціально-педагогічного, філософського поглядів (В.Андрущенко, В.Байденко, В.Беспалько, І.Бех, І.Зязюн, В.Лутай, Н.Ничкало, В.Петренко, Н.Фоменко). Останнім часом до освітніх стандартів ставляться такі три вимоги: збереження і примноження національних освітніх традицій; підпорядкування сучасним суспільним, економічним, політичним

законам у контексті розвитку світових освітніх систем; інноваційність. Крім того, науковці переконують, що «поняття стандартів освіти перебуває у тісному зв'язку з такими категоріями, як «якість освіти», «ефективність професійної діяльності», «моніторинг якості освіти», що підкреслює стратегічне завдання удосконалення системи контролю й оцінки якості освіти та наголошує на необхідності порівняння досягнутого рівня освіти з певним етапом, роль якого й відведена стандарту освіти» [6, с. 207].

Потреби сучасного суспільства в поліпшенні якості вищої освіти, підвищенні конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів, зокрема східноєвропейських, на європейському ринку праці спонукали провідні університети Європи об'єднати свої зусилля в рамках укладеної

Болонської конвенції і започаткувати великомасштабну реформу шляхом створення зони європейської освіти та науки. Більшість європейських країн, відповідно до прийнятої Конвенції, перейшла на систему вищої освіти, яка полягає в послідовному здобутті ступенів «бакалавр», «магістр» і «доктор філософії». Структура «бакалавр-магістр» є європейським стандартом, що стало своєрідним викликом для української вищої освіти.

2006 р. в Україні створено Національну групу промоутерів Болонського процесу (National Team of Bologna Promoters), до якої залучені фахівці провідних університетів країни. Вони беруть участь у навчальних тренінгах з актуальних проблем вищої освіти в європейському освітньому просторі та проводять такі тренінги в Україні. При Міністерстві освіти і науки України створено відомчу робочу групу супроводу Болонського процесу у вищій освіті України (розпорядження МОН від 24 травня 2006 р. №93-р) та, за розпорядженням Кабінету Міністрів України, міжвідомчу робочу групу з впровадження Болонського процесу (Наказ МОН від 7 березня 2006 р. №164).

На законодавчому рівні пріоритетні завдання з реалізації Болонського процесу в Україні було визначено у Наказі МОН «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» від 13 липня 2007 р. №612.

16 жовтня 2009 р. міністр освіти і науки України підписав Наказ про «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи» та її ключових документів, зокрема Додатка до диплома європейського зразка. Цього самого року на розгляд Верховної Ради України було подано проект Закону України «Про національну систему кваліфікацій» (НСК), що дало початок складному процесу роботи та дискусій на тему створення НСК.

Також в Україні діють європейські програми, що сприяють студентській та викладацькій мобільності, зокрема Tempus (до якої Україна приєдналася ще у 1993 р.), Erasmus Mundus, програма Жана Моне.

Концептуальні основи реалізації компетентнісного підходу в умовах формування глобального інноваційного суспільства зі збереженням досягнень та традицій національної вищої освіти, врахуванням державного стандарту і складових галузевої компоненти державних стандартів вищої освіти, регіональних особливостей у процесі підготовки фахівців із впровадженням ступеневої, у перспективі три-, двоциклової структури освіти закладені в положеннях Сорбоннської, Болонської декларацій, Лісабонської угоди, Берлінського, Бергенського, Лондонського, Празького комюніке, Хартії Кельнського саміту «Групи восьми» – «Цілі та завдання навчання впродовж усього життя», Санкт-Петербурзького саміту «Групи восьми» – «Освіта для інноваційних суспільств у XXI

столітті», рішеннях сесій Світового громадського форуму «Діалог цивілізацій» (2004–2007 рр.), резолюції Всесвітньої конференції з вищої освіти «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» (ЮНЕСКО, м. Париж, 5–8 липня 2009 р.) та ін. Їх частково оприлюднено у збірці «Болонський процес у фактах і документах», виданні Тернопільського державного педагогічного університету імені В.Гнатюка «Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.)» за редакцією В.Г. Кременя, де досить повно розглянуто основні підходи та етапи формування зони європейської вищої освіти, систему ECTS, а також матеріали Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. У монографії Л.Товажнянського «Болонський процес: цикли, ступені, кредити» проаналізовано основні офіційні документи Болонського процесу щодо ступенів і циклів вищої освіти, а також системи кредитів ECTS [3]. Структурній реформі вищої освіти присвячено чимало розвідок, статей, тем конференцій, усі вони можуть стати підґрунтям для певних висновків.

Як бачимо, темпи реалізації принципів Болонського процесу в Україні є досить значними, що, безумовно, має певні позитивні наслідки. Насамперед ідеться про збільшення мобільності студентів та викладачів у зв'язку зі стандартизацією ступенів вищої освіти. Важливою перевагою реформованої системи освіти є й збільшення її гнучкості, розвиток міждисциплінарності, оскільки двоциклічна система дає можливість студенту стати бакалавром з однієї спеціальності, а магістратуру закінчити – з іншої. Це є шансом для студентів у комбінуванні знань із різних галузей і забезпечує можливість роботи на межі спеціальностей.

Актуальними залишаються питання про визнання за кордоном українських дипломів та періодів навчання, що сприятиме створенню єдиного з європейським ринку освітніх послуг та зміцненню на ньому позицій ВНЗ України, забезпеченню їх рівноправності у світовому співтоваристві.

Узагалі історичні джерела освітніх реформ та інновацій пов'язані з періодом зародження експериментальної педагогіки в другій половині XIX ст. Із 60-х років минулого століття феномен «інноваційність» став ключовим у характеристиці постіндустріальної формації – її становлення і розвитку.

В умовах глобалізації світової економіки, постіндустріального, інформаційного етапів розвитку цивілізації, впровадження інформаційних технологій в усіх країнах Європи здійснюються різні за змістом реформи національних систем освіти. Освіта і наука сьогодні стають пріоритетними факторами розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни.

У контексті приєднання до Болонського процесу перед українською вищою школою поставили такі завдання: внести зміни до структури, змісту, стандартів, форм національної вищої освіти,

забезпечити якість підготовки спеціалістів на рівні європейських стандартів, адаптувати навчальні плани, впровадити інформаційно-комунікаційні технології у навчальний процес, розвинути систему неперервної освіти з використанням ІКТ. Інноваційні методи дають змогу підняти якість освіти на новий рівень.

У ХХІ ст. людина живе і діє в умовах постійних змін. Динамізм та мінливість стають невід'ємною ознакою різних сфер життя. Завдання ж освіти полягає в тому, щоб підготувати особу до продукування й сприйняття змін, виховати в неї вміння вчасно відмовитися від попереднього досвіду й норм поведінки. І це також є важливою складовою сучасного компонента якості освіти. Отже, поняття «якість освіти» стає все більш системним, багатограним і реальним.

Згідно зі статтею 11 Закону України «Про вищу освіту», зміст вищої освіти зумовлюється суспільними вимогами до рівня кадрів з вищою освітою і визначається стандартами вищої освіти для освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукового) рівнів з напрямів і спеціальностей, зазначених у відповідному переліку напрямів і спеціальностей. У документі також викладено принципово нові погляди на стандарти вищої освіти. Стандарт вищої освіти розглядається як сукупність норм, які визначають вимоги до освітньо-кваліфікаційного (освітньо-наукового) рівня випускника вищого навчального закладу, змісту освіти, термінів навчання і засобів діагностики якості освіти відповідних напрямів і спеціальностей [5].

Відповідно до зазначеного закону, стандарти вищої освіти є основою оцінювання якості вищої освіти за певними освітньо-професійними (освітньо-науковими) програмами відповідних освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукового) рівнів, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів усіх типів незалежно від їх підпорядкування і форм власності. До стандартів вищої освіти належать: освітньо-кваліфікаційні (освітньо-наукові) характеристики; освітньо-професійні (освітньо-наукові) програми; засоби діагностики якості освіти. Освітньо-кваліфікаційна (освітньо-наукова) характеристика визначає цілі освітньої і професійної підготовки випускника вищого навчального закладу, його компетентності, інші соціально важливі якості, систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації, а також сферу застосування праці випускника в структурі галузей економіки держави. Освітньо-кваліфікаційні (освітньо-наукові) характеристики розробляються з кожного напрямку (спеціальності) для відповідних освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукового) рівнів і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі праці та соціальної політики й іншими центральними органами виконавчої влади, що

мають у підпорядкуванні вищі навчальні заклади. Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма визначає нормативний зміст підготовки кадрів з вищою освітою та нормативний термін навчання за певним напрямом (спеціальністю) відповідного освітньо-кваліфікаційного (освітньо-наукового) рівня: перелік нормативних навчальних дисциплін, обсяг часу, відведеного для їх вивчення, форми підсумкового контролю, – та містить програми нормативних навчальних дисциплін. Освітньо-професійні (освітньо-наукові) програми розробляються з кожного напрямку (спеціальності) відповідних освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукового) рівнів і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади, що мають у підпорядкуванні вищі навчальні заклади.

Стандарт вищої освіти містить державну компоненту та компоненту вищого навчального закладу (наукової установи). Державна компонента складається з: освітньо-кваліфікаційної (освітньо-наукової) характеристики; освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми в частині переліку нормативних навчальних дисциплін, обсягу часу, відведеного на їх вивчення, форми підсумкового контролю, програм нормативних навчальних дисциплін та терміну навчання; засобів діагностики якості вищої освіти в частині нормативних навчальних дисциплін. Державна компонента стандартів вищої освіти є обов'язковою для всіх вищих навчальних закладів незалежно від форми власності та підпорядкування. Компонента вищого навчального закладу (наукової установи) охоплює: варіативну складову освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми в частині переліку варіативних навчальних дисциплін, обсягу часу, відведеного на їх вивчення, та форми підсумкового контролю; засоби діагностики якості вищої освіти в частині варіативних навчальних дисциплін.

Варіативні навчальні дисципліни визначаються вищим навчальним закладом (науковою установою) з урахуванням спеціалізацій, напрямів і спеціальностей, наукових і науково-технічних досягнень вищого навчального закладу, а також з метою задоволення освітніх і професійних потреб осіб, які навчаються, замовників освітніх послуг, ринку праці. Перелік спеціалізацій підготовки встановлюється вищим навчальним закладом (науковою установою). Вищі навчальні заклади (наукові установи) на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми розробляють навчальний план з кожного напрямку (спеціальності), який визначає перелік та обсяг нормативних і варіативних навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного та підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план. Навчальний і робочий навчальний плани є

нормативними документами вищого навчального закладу (наукової установи) і затверджуються його керівником.

Державні стандарти освіти розробляються для кожного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня та напряму підготовки (спеціальності) і затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше ніж один раз на десять років. Державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінювання освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання освіти. Відповідність освітніх послуг державним стандартам і вимогам визначається засновником навчального закладу, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, міністерствами і відомствами, яким підпорядковані навчальні заклади, місцевими органами управління освіти шляхом ліцензування, інспектування, атестації та акредитації навчальних закладів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [5, с. 12–15].

У світі первинним загальним освітнім стандартом останнього часу стала оновлена версія Міжнародної стандартної класифікації освіти (1997 р.). У спільній декларації міністрів освіти Європи (Болонья, 1999 р.) визначено двоциклову систему організації вищої освіти, що узгоджується з нормами Міжнародної стандартної класифікації освіти, але має розбіжності з організацією вітчизняної вищої школи, де запроваджено такі освітньо-кваліфікаційні рівні, як молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

У процесі проведення реформ у системі вищої освіти мали б виявитися реальні потужні зрушення як в якості освіти, так і в запровадженні інноваційних підходів, однак до сьогодні не вирішено багато питань, пов'язаних зі стандартизацією освіти. Головний недолік впровадження Болонської системи освіти, зазначає Л.Товажнянський, полягає в тому, що для цього необхідні значні реформи у вищій освіті, суть і мета яких для більшості учасників (викладачів і студентів) процесу реформ не до кінця зрозумілі. У такій ситуації великі ресурсні втрати (часові, інтелектуальні, фінансові) є неминучими [3, с. 65]. Крім того, перехід до Болонської системи потребує зовсім інших реформ, які будуть далеко не в усьому узгоджуватися і з наявною законодавчою базою, і з реформами, пов'язаними зі створенням системи стандартів вищої освіти відповідно до Наказу МОН «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» від 31 липня 1998 р. №285, які вже закріплені на законодавчому рівні.

В Україні до цього часу не викристалізувалася єдина думка щодо переходу з чотирирівневої системи вищої освіти на дворівневу, щодо механізмів

його здійснення. Зокрема, невирішеними залишаються питання про те, чи потрібно перебудовувати всю систему, чи лише якусь її частину (наприклад, заклади I і II рівнів акредитації); за рахунок вилучення яких освітніх блоків необхідно перейти з чотирирівневої системи освіти на дворівневу.

Болонський процес має для України не лише просвітницьке та пізнавальне значення, це не просте «прилаштування» системи нашої вищої освіти до нових реалій, а можливість набуття нових якісних ознак. Реформуючи українську вищу освіту відповідно до вимог Болонської конвенції, водночас потрібно розуміти, що причиною її підписання стало зниження у світі привабливості європейської вищої освіти порівняно з американською. Тому модернізуючи вітчизняну освіту, потрібно враховувати наявність у світі цих двох систем та відмінності між системами освіти в окремих країнах.

Нині виникають значні труднощі в зв'язку із заплутаністю ступенів, інституцій і систем навчання. Отже, необхідно бути об'єктивними і не все брати за еталон. На нашу думку, з часом сформується або третій тип вищої освіти, або на альтернативних засадах існуватимуть дві споріднені системи. Головне, впроваджуючи інновації, – не допустити втрати кращих традицій української освіти, зниження національних стандартів її якості.

Оскільки навчальні заклади України функціонують в зоні європейської освіти та науки, це потребує, з одного боку, старанного вивчення і гармонійного адаптування досвіду передових європейських університетів, а з іншого – збереження здобутків вітчизняної освіти.

Упродовж останніх 10–15 років відбувалася інтернаціоналізація вищої освіти планети, а нині у багатьох країнах виникла загроза її денаціоналізації. Цей факт не можна не помічати. Положення про університети, їх акредитацію, система віднесення одних до дворівневих, а інших – до самоврядних національних значною мірою не відповідають реаліям сьогодення.

Основою Болонської реформи є, як відомо, перехід на кредитно-модульну систему навчання. У кожному навчальному закладі, відповідно до цього, розробили свою систему тестів та методіку їх оцінювання. Але якщо спочатку від закладів освіти вимагали поділяти кожен дисципліну на певну кількість кредитів, а останні – на відповідну кількість модулів, то згодом переставили місцями кредити і модулі, стали розбивати дисципліни на модулі, а модулі – на кредити. За спостереженням О.Торубари, у цьому разі у студентів формується «всебічне бачення явищ, об'єктів, зв'язків і відносин між ними (генетичних, функціональних, причинно-наслідкових, за суміжністю, зв'язністю виду і роду), що веде до поліпшення якості знань, більш глибокого їх розуміння і осмислення» [9, с. 289]. Дотримання основного принципу сходження від абстрактного до конкретного, можемо припустити,

дасть змогу зробити процес реформування стандартів вищої освіти доступним та методологічно забезпеченим.

Потребує перегляду і система оцінювання знань. Традиційно ми оцінювали знання студентів, незалежно від обсягу дисципліни та її складності, за п'ятибальною системою. Європейська методика передбачає також літерну систему, з диференціацією на сім видів оцінок – «відмінно», «дуже добре», «добре», «достатньо», «задовільно», «незадовільно з правом перездачі», «незадовільно без права перездачі». Проте цифрові інтервали між окремими оцінками не однакові, що дуже незручно для використання. Ускладненою є і методика оцінювання модулів. Не зрозуміло, чому перший модуль необхідно оцінювати 10 балами, другий – 14, третій – 18 балами тощо, чому кожний викладач має розробляти свою шкалу оцінювання модулів. Ще складнішим є виведення в кінці року (семестру) рейтингу кожного студента з кожної навчальної дисципліни за спеціальними формулами.

Перехід на європейську систему освіти потребує також усунення розбіжностей у трактуванні таких визначальних понять, як «освітня кваліфікація» та «вчений (науковий) ступінь». В Україні науковим ступенем вважають рівень наукової кваліфікації особи. У нас є два наукові ступені: кандидата і доктора наук. У документах Болонської декларації вчений ступінь часто розуміють як освітню кваліфікацію (бакалавр, магістр).

Те саме стосується і терміна «професор». На Заході так прийнято називати всіх викладачів. Правда, розрізняють три категорії професорів (за посадою): професор-асистент, асоційований професор і повний професор. Іноді для цього навіть не потрібно мати науковий ступінь.

Суперечать Болонській конвенції наукові ступені кандидата наук і доктора наук. Ми вже давно прирівнюємо кандидата наук до ступеня доктора філософії. Хоча ще не перейшли на це офіційно. Щодо ступеня доктора наук, то з погляду інтеграції української науки у світову це питання потребує невідкладного вирішення. Хоча система освіти в Україні має деякі спільні ознаки з Болонським процесом (уведення ступеневої системи освіти), але здебільшого йому не відповідає, що є однією з вагомих причин гальмування модернізації освіти в Україні. Вихідні концепції реформування не були зорієнтовані на інтегрування національної системи освіти в європейський простір. Вони більшою мірою мали «внутрішній» характер і переважно зводилися до «прилаштування» системи вищої освіти до нових внутрішніх реалій.

Вважаємо, що невідкладними завданнями реформування української системи освіти є:

1) перегляд структури закладів вищої освіти і приведення її у відповідність до потреб держави; чітке визначення понять «університет», «академія», «інститут», «коледж», «технікум», «училище», а

також «факультет», «відділення», «кафедра», «лабораторія»;

2) більш конкретне розмежування понять «національний», «державний», «регіональний», «місцевий», розроблення вимог, положень і проведення акредитації навчальних закладів відповідно до цих вимог та положень;

3) перегляд статутів навчальних закладів;

4) усунення порушень положення щодо виборності професорсько-викладацького складу, термінів переобрання, коли ігнорується давня традиція про можливість перебування на керівній посаді не більш як два терміни;

5) викладання у всіх державних вищих закладах освіти, за винятком окремих, чітко визначених регіональних, має здійснюватися державною українською мовою;

6) удосконалення запропонованої останнім часом методики проведення курсових та семестрових іспитів згідно з Болонською конвенцією;

7) перегляд і приведення у відповідність до реальної дійсності положення про бакалаврат та магістратуру;

8) внесення змін у положення про наукові ступені;

9) перехід на європейські норми педагогічного навантаження викладачів;

10) інформування студентів про загальні положення Болонського процесу, тому що реформування вищої освіти стосується насамперед майбутніх спеціалістів, фаховий рівень котрих залежить від якості освіти, яку вони отримують.

В умовах демократизації, відкритості та гуманістичних орієнтацій в Україні одними з ключових стають проблеми ціннісних пріоритетів, виховного ідеалу, нових тенденцій в освіті. Подальший шлях розвитку суспільства полягає в інноваційних реформах, серед яких значну роль відіграватиме модернізація освіти. Вирішальне значення у реформуванні української вищої освіти має належати провідним національним університетам, на чому, до речі, зроблено наголос у «Саламанському зверненні» Європейської асоціації університетів (2001 р.). Нові цілі модернізації освітньої галузі спрямовані на розвиток національної системи освіти, що відповідає викликам часу і потребам особистості, здатної реалізувати себе в суспільстві, що постійно змінюється. Такі цілі освіти зумовлюють пріоритетність досліджень у галузі педагогічної інноватики, яка в 90-х роках ХХ ст. виокремилась у потужний напрям наукового супроводу модернізації освіти на всіх рівнях.

Орієнтація на Болонський процес не має призводити до надмірної перебудови вітчизняних стандартів системи освіти. Навпаки, її стан потрібно глибоко осмислити, порівнявши з європейськими критеріями і стандартами, та визначити можливість її вдосконалення на новому етапі. При цьому еволюцію системи освіти не можна відокремлювати від розвитку інших сфер суспільства, вона має

перебувати в гармонійному взаємозв'язку із суспільством у цілому, беручи на себе роль його провідника.

Література

1. *Болонський процес у фактах і документах* (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / [упоряд: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін]. – Т. : вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. *Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі* [Електрон. ресурс] / М.З. Згуровський. – Режим доступу: <http://www.ntu-kpi.edu.ua/education/charta.html>.
3. *Болонський процес: цикли, ступені, кредити* / [Л.Л. То-важнисянський, Є.І. Сокол, Б.В. Клименко]. – Х. : вид-во НТІ «Харківський політехнічний інститут», 2004. – 143 с.
4. *Загірняк М.В.* Критичні зауваження щодо введення стандартів вищої освіти в Україні [Електрон. ресурс] / М.В. Загірняк. – Режим доступу: URL <http://www.fullbright.kiev.ua/newsletters/08/p05ua.html> (1 грудня 2006).
5. *Закон* України «Про вищу освіту» № 2984-III, зі змінами від 19 січня 2010 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_01.html.
6. *Кісіль М.В.* До питання філософії стандартів у галузі вищої освіти // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія №7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: зб. наук. пр. – Вип. 12(25). – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – С. 207–214.
7. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу* (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / [М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін]; за ред. В.Г. Кременя. – Т. : вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
8. *Таланова Ж.В.* Стандартизація фахової підготовки з державного управління в країнах Північної Америки і Європи: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.03 «Державна служба» / Ж.В. Таланова. – К., 2004. – 20 с.
9. *Торубара О.М.* Методологічні підходи до побудови логічної структури навчального матеріалу / О.М. Торубара. – Чернівці: ЧДПУ, 2007. – 320 с.
10. *Филонович С.Р.* Стандарти вищого образования: достижения и проблемы [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: URL http://www.rabe.ru/new/rus/m32_3.htm (1 грудня 2006).

Анотації

Світлана СТРЕЛЕЦЬ

Стандарти фахової підготовки у системі вищої освіти України: напрями вдосконалення

У статті розглянуто актуальні зміни в системі освітніх стандартів вищої школи України, зумовлені процесами реформування вищої освіти в контексті реалізації принципів Болонської конвенції. Висвітлено особливості освітніх стандартів нового покоління та окреслено проблеми стандартизації у сфері освіти, зокрема пов'язані зі збереженням українських традицій на шляху до європейського освітнього простору.

Ключові слова: стандарт вищої освіти, стандартизація, Болонський процес, реформування.

Світлана СТРЕЛЕЦЬ

Стандарты профессиональной подготовки в системе высшего образования Украины: направления совершенствования

В статье рассмотрены актуальные изменения в системе образовательных стандартов высшей школы Украины, обусловленные процессами реформирования высшего образования в контексте реализации принципов Болонской конвенции. Раскрыты особенности образовательных стандартов нового поколения и определены проблемы стандартизации в сфере образования, в частности связанные с сохранением украинских традиций на пути к европейскому образовательному пространству.

Ключевые слова: стандарт высшего образования, стандартизация, Болонский процесс, реформирование.

Svitlana STRILETS

Standards of professional training in higher education in Ukraine: directions of improvement

The article deals with actual changes in the system of educational standards of higher school of Ukraine, due the processes of reforming higher education in the context of realization of the principles of the Bologna Convention. It covers the features of the new generation of educational standards and outlines the problems of standardization in education, particularly related to the preservation of Ukrainian traditions on the way to towards the European educational space.

Keywords: standard of higher education, standardization, the Bologna process, reforming.

